די נייע געשעהעניסען אין רוסלאנד

פון דר. יוסף קרוק.

פון די אלע גרויסע שווערע אין אנגע־וועהטאגטע פראגען, וועלכע שטעהען איצט פאר דער אידישער געזעלשאפט, אין די ערעגנדסטע — די פראגע וועגען די אנדערהאלב מיליאן פוילישע רו־סישע אידען וועלכע זיינען אנטלאפען, אדער וועלכע מען האט אויסגעשיקט פון די ערטער, נאהענט פון וועלכע עס קו־מען פאר די אפעראציעס.

עס איז קלאהר אז וואלטען די דאזיגע אנדערהאלב מיליאן אונגליקליכע אידען געבליבען אויף ווייטער אזוי הענגען אין דער לופטען אהן א באדען אונטער די פיס ווי דאס איז איצט — דאן וואלט די לאגע פון גאנצען רוסישען אידענטהום געווא־רען אזא שרעקליכע קאטאסטראפע — אז קיין מענשליכע פאנטאזיע קען זיך דאס גאר ניט אויסמאהלען. דען אין דערזעלבער צייט ווען אנדערהאלב מיל־יאנען אידען זיינען דורך דעם אונגליק־ליכען היסטארישען גורל אין דעם שווארר צען מענשליכען ווילען שוין ארויסגע־יאגט געווארען פון זייערע היימאטס־ערטער אין זיינען פערוואנדעלט געווא־רען אין "לופט אין מענשען" — זיינען אויך אנדערע מיליאנען אידען, וועלכע זיינען דער ווייל נאך געבליבען אין זיי־ערע פריהערע ערטער, פאלשטענדיג רו־אינירט געווארען און מוזען לעבען פון לופט און ווינט, אזוי אז הונגער, נויטה קעלט זיינען אפט זייערע נאהענטסטע געסט.

ווי שווער עס זאל ניט זיין דיא לא־גע פון אונזערע רואינירטע אבער דאך אין זייערעהיימאטס געבליבענע מיליא־נען ברידער, ווען מען בעטראכט אין היס־טארישען זינן — דארף מען אבער איצט זעהען אז ווענינסטענס זיי זאלען קענען אויף זייערע ערטער ווי עס איז דורכלעבען די איצטיגע שווערע צייט, ביז וואנען עס וועט דורכגעהן די מלחמה. ווען מען וועט קענען ברייטער און פרייער שטעלען די פראגע וועגען זייער צוקונפט.

נאכ'ן אנדערש איז אבער די לאגע פון די אידישע פליכטלינגע פון די אנט־לאפענע. זיי האבען שוין פערלאירען דעם באדען אונטער זייערע פיס, זיי פיהלען שוין ניט קיין עקאנאמישען פונדאמענט פאר זייער ווייטערער עקזיסטענץ. זיי־ער נאכ'ן לעבען שטעהט איצט אין קאן.

און ווען עס שטעהט אין קאן א פראגע וועגען די ווייטערע עקזיסטענץ פון אנ־דערהאלבען מיליאנען אידען. איז דאס שוין ניט א פראגע פון פילאנטראפיע און צדקה, אדער צייטווייליגער הילף, נאר א פראגע פון א צענטראלען נערוו פון גאנ־צען אידישען עקאנאמישען ארגאניזם. און פאלגליך אויך פון גאנצען אידישען נאציאנאל קולטורעלען און סאציאל פאָ־ליטישען לעבען. דען דא האנדעלט זיך ניט וועגען איינצעלנע אונגליקליכע יחידים. דא האנדלעט זיך וועגען דעם גאנצען אידישען פאלקס ארגאניזם. דאס איז שוין ניט אן אינדיווידועלע פראגע פון די אנטלאפענע גופא: דא האנדעלט זיך שוין וועגען א אידישע נאציאנאלע פראגע. עס האנדעלט זיך ניט מעהר וועגען איינצעלנע נויטה און הילפס־בע־הערפטיגע מענשען, דאס איז א סאציי־אלע ערשיינונג פון ערשטען ראנג וועלכע בעריהרט קודם כל די ברייטע אידישע מאסען.

אורגרויסישע אנטלאפענע, מוזען מיר נעה־מען אין אנבעטראכט די אלע ספעציעל רוסישע בעדינגונגען, ביי וועלכע עס איז אויסגעקומען און עס קומט פאר צו לע־בען די מיליאנען היימאטה'ס אין שוצ־לאזע אידען. גאנץ בעזונדערס די אנט־לאפענע.

די לעצטע האבען ניט נאר איינפאך געביטען זייער וואהנונגס ארט אזוי אז פריהער איז זיי בעסער געווען, און היינט איז זיי ערגער. א גרויסער טהייל פון דיא אנטלאפענע איז איבערגעטרעטען דיא פאלגען־שווערע תחום ליניע וועלכע האָ־בען הונדערטע יאהר עוטהיילט די רוסי־שע טעריטאריע אויף א כשר'ע אין א טרפה פאר אונז.

די פוילע וואנד אויף וועלכער עס האט זיך געהאלטען די גאנצע אלטע פערשי־מעלטע מיטעל אלטערליכע געביידע פון די אידישע בענרענצונגען, איז נאך ניט ווען מיר רעדען דא וועגען די פוילישע איז גאנצען ציפאלען געווארען אבער זי איז שוין שווער פערלעצט און ערשיטערט געווארען אזוי אז די רעשטען פון דער פערפייל־טער געביידע האלטען זיך קוים, קוים.

די מלחמה האט געשאפען אזא לאגע, אז מען האט געמוזט ערלויבען אנטלויפען הינטער דער טשערטא יענע וועלכע האָ־בען געקענט אדער וועלכע מען האט ניט געוואלט פערגינען צו בלייבען ווייטער שטעהן אין מיטען פון דער פייער ליניע.

און גוט צו שלעכט. נאר מיר זיינען ערות פון א גרויסען היסטארישען קריזיס ווען הונדערטער טויזענדער אידען קומען צום ערשטען מאל אריין אין די צענט־ראלע רוסישע גובערניעס און בכלל אין דעם אמת'ן רוסלאנד.

צעהנדליגע יאהרען האבען מיר גע־האלטען אן איין דיסקוטירען די פראגע ווי וועט ווערקען אויף די אידישע צור קונפט די אבשאפונג פון דער "טשער־טא" צו די אידען קענען און וועלען זיך צוזעען און צושפרייטען איבער גאנץ רוסלאנד, צו זיי וועלען אויך אין דער צוקונפט ווען קיין געזעצליכע שטערונגען וועלען מעהר ניט עקזיסטירען, צו דיא נהויסע מאיאריטעט אידען וועט ווייטער בלייבען לעבען אויף זייערע ערטער? אדער עס וועט נעהמען דעם היסטאריש־שען וואנדערשטעקען אין די הענד. כדי צו עמיגרירען איבער די ימים? מיר האבען אנגעפיהרט הייסע דעבאטען וועג־נען דעם. וואס איז ווינשענסווערטה, און וואס איז מעגליך.

איצט שטעהען מיר אבער פאר'ן פאקט: גרויסע אידישע מאסען זיינען — ווען אויך ניט פריינווייליג — ארויסגע־ריסען געווארען פון זייער היימאטס־באדען, און איבערגעטראגען אדער בעסער געזאגט פערראגט געווארען אין צענט־ראל רוסלאנד, אין די געגענדען וואו זיי האבען ביז איצט ניט געטארט שטעלען א פוס. אז אלענפאלס א גוואלדיג היס־טארישער אקט איז מיט דעם געטהאן גע־וואָרען, האָס אונטערשטעהט קיין ספק ניט.

עס שטעלט זיך נאר די פראגע: וואס וועט דער איצטיגער היסטארישער עקספערימענט בערעגנען? צו ער וועט לעזען די פראגע אין פאזיטיווען זין. צו ער וועט נאך מעהר פערשארפען די אידי־שע לאגע אין קלאהרער מאכען די אידי־שע עקאנאמישע אונגרמאליטעט אין וועלכער עס לעבען די ברייטע אידי־שע פאלקס מאסען?

עס איז נענוג צו שטעלען די פראגען כדי זיך איבערצייגען ווי שווער ווי אונ־ענדליך פערפלאנטערט אין קאמפליצירט זיי זיינען.

צו די דאזיגע אלע פראגען קומען אבער איצט נאך צו די ספעציפישע פראגען וועג־נען די שטיצע פאר די פליכטלינגע וועגען ארגאניזירען הילף די הונדערט טויזענדע אנטלאפענע און ארויסגעשיקטע יין טיע־פען רוסלאנד.

און אט האט די איצטיגע ניט ראַ־דיקאלע (אונפערנעמונגס־צייט) צייט וועלכע איז בכלל ניט גינסטיג פאר פיהרען וואָ־סערע עס איז סיסטעמאטישע פאליטיק, נאך מאהנער און מעהר פערפלאנטערט די ביידע פראגען — און זיי נאך מעהר קאמ־פליצירט און בערשווערט.

אבער ווי שווער עס זאל פאר אינז ניט זיין צו געבען אויף זיי אן ענטפער, מוזען מיר דאך פאר זיי נעפינען א לייזונג, דען דאס לעבען וואַרט ניט. די צייט האט זיי שוין געשטעלט און מיט אינזער הילף — סירט אונזער הילף וועלן די אלע פראַ־גען אזוי צו אנדערש, גוט אדער שלעכט שוין אין די נעקסטע צוקונפט געלייזט ווערען.

וויל מען אבער ניט זיצען מיט פער־לעגטע הענד, וויל מען ניט זיין עהנליך צו יענע נאראנס וועלכע זיצען ביים ים און וואַרטען אויף א בעסערעס וועטער פון וועלכע עס האט אזוי שארפזיניג געלאכט אונזער גרויסער הייגע, מוז מען זיך שטע־לען אויף'ן וועג פון אקטיווען אריינמי־שען זיך אין די געשעהעניסע.

דאס נעקסטע מאָל וועלען מיר פרי־בירען אנווייזען אין וואסערע דיל־טונגען דארף נעהן אונזער פאליטיק.

מעהרערע פון די אנגעזעהנסטע מע־נער פון דייטשלאנד האבען אנגעפאנגען א בעוועגונג פאר דער פערמעהרונג פון דער בעפעלקערונג. די געזעלשאפט וועל כע האט זיך אונטערגענומען אויסצופיה־רען דעם קאמפף, בעווייזט מיט סטאטיס־טישע ציפערען, אז אין דייטשלאנד וועַ־רען געבוירען וועניגער מענשען אין פראָ־צענטזאץ צו די שטערבע פעלע. דעם קאמפף האט די גזעלשאפט אנגעפאנגען פאר דער מלחמה. אבער דאמאָלס האט זיך צו זיי קיינער ניט צוגעהערט, אבער זייט די מלחמה האט אוועקגערויבט אדער פערקרופעלט כמעט די גאנצע יוגענד פון דייטשלאנד, האט זיך די גאנצע נאציאָ־אנגעהויבען צוצוהערען צו די טענות פון דיעזער געזעלשאפט.

די געזעלשאפט האט שוין זאָגאר אויס געארבייט פלענער און פערשידענע גע־זעצע, וועלכע זי וועט פארלעגען פאר דעם פארלאמענט איינען פון דיעזע געזעצע פאַ־דערט אז די אונפערהייראטע זאָלען מוזען צאָהלען אזא טאקסע ווי די פערהייראטע מענער, כדי די בחורים זאָלען אויף זיך אויך טראָגען דעם יאָך פון דער דייטשער פאמיליע. מיט דיעזען געזעץ וועט מען איינפאך צווינגען די בחורים חתונה צו האבען.

אן אנדער געזעץ וואס דאס פערא־יין וועט פארשלאגען וועט זיין א מין פרעמ־יום פאר מאכען דאס הייסט, די פרוי, וואס וועט האבען מעהרערע קינדער וועט קריגען א געוויסע פרעמיום אין געלד כדי עס זאל דער פאמיליע ניט שווער זיין אויסצוהאלטען די קינדער.

איינע פון די הויפט פלענער, וואס די געזעלשאפט שלאגט פאר כדי דער געבורט פראצענט זאל זיך פערמעהרען, איז צו זעהען אז די יונגע לייט זאָלען חתונה האבען אזוי יונג ווי מעגליך, כדי דערמיט צו פערהיטען פערשידענע קראנקהייטען אעלכע קומען פון דעם בחורשען לעבען.

עס וועט אויך פארגעשלאגען ווערען א פלאן ווי אזוי צו בילדען די יוגענד, לערענענדיג זיי פערשידענע פאכען, כדי זיי זאָלען אנפאנגען יונג א לעבען צו מאכען, און דאס וועט ביי זיי אוועקנע־המען די שרעק פון פיהרען א פאמיל־יען לעבען.

מעהרערע פון די הערשענדע פריי־צען פון דייטשע פראווינצען, האבען זיך אויסגעשפראכען צו נוטסטען פון די אלע פלענער וואס די געזעלשאפט שלאגט פאר. איבערהויפט קייזער ווילהעלם און דער קעניג פון בייערן זיינען זעהר בע־גייסטערט פאר דיעזער געזעלשאפט.

בלויז די סאציאליסטישע פארטיי האט זיך ניט אויסגעדריקט צו נוטסטען פון דעם גרעסטען טהייל פון די פלענער וואס דיעזע געזעלשאפט האט אויסגעאר־בייט.

אויך מעהרערע ארבייטער פעראיינען זיינען דאנעגען ווייל זיי שרעקען זיך אז אויב עס וועלען צוקומען מעהרער הענד וועט דער פריי אויף ארבייט ווערען בר־ליגער.

דער גרינדער און דער פרעזידענט פון דיעזער געזעלשאפט איז פראפעסאר יולי יום וואָלף, איינער פון די בעריהמטעסטע און פאפולערסטע עקאנאמיסטען פון דייטשלאנד. ער איז פריהער געווען פראָ־פעסאר אין דער אוניווערזיטעט פון בערעס לוי, און איז איצט פראפעסאר אין דער טעכנישער האָך שולהלע פון בערלין.

רוסלאנדס אונגעהייערער וואוקס און בעפעלקערונג האט איהם געמאכט צו שטודירען דיעזע פראגע שוין זייט מעהרע רע יאהרען. ער איז נאך פעראינטערע סירט געווארען אין דיעזער פראגע, ווע־ער האט דערזעהען די אורזאכען, וואס האָ־בען געמאכט אז פראנקרייך זאל בלייבען היינטערשטעליג אין איהר בעפעלקערונגס ענטוויקלונג און אז דייטשלאנד האט אָ־געהייבען נאכטהאָן די זעלבע זאך ער האט אויסגעפונען אז דער פראָצענט פון געבורטען אין דייטשלאנד אין 1870 איז געווען אריבער 40 פראָצענט, ווער־רענד אין 1911 בלויז אריבער 28 פראָ־צענט.

לאנגזאם האט ער ארום זיך ארומגע קליבען די בעריהמטעסטע מענער פון דייטשלאנד אין געשאפען די דערמאָהנטע געזעלשאפט.

דייטשלאנד הערט אויף צו סינדלען

זאָגט דייטשער געלעהרטער

די געזעלשאפט האָפט, אז דורכדעם וואָס אין דיעזען קאמפף וועלען זיך אריינ־וואַרפען דאָקטוירים, לעהרערס און גלחים וועלכע וועלען פריידיגען יונגע הייראטה וועט דאס האבען אן אונגעהייערע ווירק־ונג, איבערהויפט אין די קאטהוילישע גענענדען וואו די גלחים האבען א שטאר־קען איינפלוס,

פראפעסאָר וואָלף בעווייזט מיט סטאַ־טיסטישע ציפערען אז די דייטשען היי־ראטעהען אין דורכשניט צו 29 יאָהר, און דאס דענקט ער איז צו שפעט.

"אבוואהל די מלחמה האט געע־פענט דייטשלאנד די אויגען, האט פראָ־פעסאָר וואָלף ערקלערהט — גלויב איך ניט, אז דאס אליין וועט העלפען.

דייטשלאנד האט א בעפעלקערונג פון זיעבעציג מיליאן איינוואהנער און קען איינגענטהיילט ווערען אין 33 מיל־יאָן 500 טויזעד מענער און 36 מיליאָן 5 הונדערט טויזענד פרויען. אפילו ווען אונזערע פערלוסטען דורך דער מלחמה זאָלען זיין נאר גרויס, לאָמיר זאָגען א מיליאָן טויטע, וועלען נאָך אלץ בלייבען געגוג מענער, וועלכע וועלען קענען זיין טאטעס, די פערקלענערונג פון געבורטען וועט פארגעזעצט ווערען סיי ווי סיי אויב מיר וועלען זוכען די טיעפע אורזאכען.

אויב די בעפעלקערונג איז נאָך פיעל ניט קלענער געווארען איז דאס דערפאר ווייל די שטערבע פעלע האבען זיך אבי־סעל פערקלענערט. אבער די מענשען האָ־בען ניט גענומען אין אנבעטראכט דעם פאקט, אז וועהרענד אין דייטשלאנד זיי־דער א יאהר, זיינען אין רוסלאנד געבוירען געווארען 14 מיליאָן קינדער א יאהר.

אט דאָ ליגט די צרה וואָס בעת מיר קוקען אויף פראנקרייך'ס טשילשטאנד וואָס דער וואוקס פון דער בעפעלקערונג אנבעטרעפט, וואקסען אונזערע סלאווי־שע שכנים מיט אן אונגעהייער דיעזיגער שנעליגקייט.

נאטירליך דער עפעקט און ווי אזוי די מלחמה וועט זיך ענדיגען וועט האבען א גרויסען איינפלוס אויף דעם נאנצען פראבלעם. אויב מיר וועלען פערליירען וועַ־לען די פלענער וואָס מיר האבען אויסגע־ארבייט, ניט קענען אויסגעפיהרט ווערען. אין פאל אבער מיר וועלן געווינען וואָס איך גלויב נאטירליך גלויב איך אז מיר וועלען די פלענער גאנץ לייכט קענען דורכפיהרען.

פראפעסאר וואָלף לענט גרויס גע־וויכט אויף דעם, וואָס דייטשלאנד וועט אין פאל פון א זיעג קריגען שארענערואיץ און נייע טעריטאריע, וואָס וועט העלפען זיך צו מיין טעכטעריל, איהר געוויזען פערשידענע ביכער, מיט איהר ערענדט גריכיש אין טערקיש און אבגעארבייט א שטיק צייט ביי איך האָב מיט מיר גע־ווירקט אז זי האָט ניט געשפאסט און נישט נערעדט קיין „גלוספסטוואָ".

דאן האָב איך איהר אויסגעי־נענ־מען אין דער ארבייט אריין און איהר גע־געבען א לעקציע אין אידישע נאָראָדאָ־וואשטש" און איהר אנגעזאגט: זי זאָל נאגען דורכאויס די לעהרערין, אז זי וועט זיך נישט אונטערשרייבען, אז זי איז פון פוילישען פאלק, ווייל זי איז א אידישע. אין מיין טעכטעריל בעגליים ביי צו דער שולע.

און נאכמיטאג דעם נאכמיטאג האָב איך שוין ערוואַרטעט מיט'ן נרעסטען אונ־געדולד. איך האָב שוין אויסגעקוקט דאָס קומען פון מיין טעכטעריל און הערען די לעצטע נייעס פון „מלחמה־פלאץ". א געוואלד, שוין נישט מיט א געוויין, נאר א געוואלד

אלע לאכען פון מיר, און די לעהרערין האָט מיר געזאגט, אז אויב כ'וועל רע־דען נאָך אזעלכע „גלוספסטוועס" וועט זי מיך אויסשליסען פון דער שולע.

איך האב אראבגעלאזט ביידע הענד און כ'ן ארויין צו מיר אין קאבינעט און געטראכט און נאָרישט דערטראכט ...

נאר איין זאך האָב איך געוואוסט: זי האָט געזיעגט...

צבי.

(לאדזער פאלקסבלאט.)

עס איז ניט קיין קליינינקייט

64 יאהר איז א לאנגע צייט. א פראָדוקט וואָס קאן אויסהאלטען פאפולאריטעט פון דער גאנצער דאָמיניאן גאנצע 64 יאָהר מוז בע־זיטצען עטוואָס נוטעס אויף וועל־כען מען מעג זיך פערלאזען.

עדדי'ס מעטשעס

זיינען תמיד די זעלבע גוטע מעט־שעס זייט 1851, אזוי ווי עדדיס פייבערוועהר און עדדיס וואשבערט־לאך. זיי ווערען בעטראכט אלס דער סטאנדארד ביי אלע לאזאלע קענערדער אונטער דעם פלאג

"נעממאכט אין קענעדע"

THE E. B. EDDY
CO., LIMITED
HULL, - CANADA

שלמה האלפערן

נס חנוכה

שנעל און פלייסיג ארבייט אייבי
מיט דעם אייזען קעהרט א וועלט ער,
היינט א שאפ האָט ער געקראָגען
און דעם באָס, עס שיינט, געפעלט ער.
דאָ, הערט ער, איז א ביזי,
שיער דאָס הארץ איהם ווערט צושפרונגען
אין פאר שמחה ווילט זיך זינגען.
אייבי זינגט אויס וואו א ליעדעל,
וואו א "תפלה," וואו א 'יעלה"
און די רעקלאך ווי פון כשוף
ווערען פארטיג אלע ווייל.
און ער זינגט אויס פונ'ם מחזור,
פונ'ם סידור ווי א ניגון
ביז ער קומט צום "על הנסים"
ווען ער פלוצלונג ווערט אנשוויגען.
ער רערמאָהנט זיך אן זיין טאטען,
אן דער מאמען, אן דער שוועסטער.
היינט אין אבענד איז א יום טוב
דאָרט ביי איהם געווען דער בעסטער.
און ער זעהט פאר זיך זיין מאמען
ווי איהר פנים שיינט אצינדער,
ווי דער טאטע טהיילט מטבעות
און א דריידעל פאר די קינדער.
און בעניישטערט פון זכרונות
לאָזט דעם אייזען אָב, דער פרעסער,
און דער אייזען ברענט א לעבעל
אין דאָס לעבעל ווערט אלץ גרעסער.

* * *

דער באָס ווערט אנגעצונדען!
— אין די אויגען גלייך געטראָפען . . .
מיט נסים איז דער פרעסער
מיטן לעבען קיים אנטלאפען.

זי האָט געזיעגט

(א צייט־ מעשה'לע).

זי האט געזיעגט.

עס איז אפילו נישט אזא געוואלדיגע נייעס; וואו עס איז פארהאן א אמפער־ניש צווישען אנ'ער מיט א זי — זיעגט שטעגדיג זי.

נאר דאס מאל האָט זי געזיעגט ניט מיט די פרוי'אישע מיטלען, נישט מיט שעהנהייט, נישט מיט ווייגען אין חלש'ן און נישט מיט ניין מאס דייד, נאר — מיט קראפט, מיט שטארקייט.

די מעשה איז אזוי-געווען.

זי איז א לעהרערין.

— האָט זי זיך פערליעבט אין אלעה רער.. ווייל איהר דערצעהלען?

— ניין, נישט דאס. כאפט נישט די פיש פאר די נעץ. עס האנדעלט זיך נאר נישט וועגען קיין ליעבע..

אלזאָ זי איז א לעהרערין, און האָט א שולע, א 4 קלאסיגע שולע און ביי איהר לערנט מיינס א טעכטעריל, א 15-יעהרינע מיידעל.

— א פשוטע מעשה.

— יא, א פשוטע מעשה, נישט מעהר וואס זי איז א פוילישע לעהרערין, א פאָ־לנישקע ממש, אין מיין טעכטעריל איז א יודיש קינד. פערשטאנען?

— פערשטאנען, יא, נור, אשר על כן איז וואס?

אזוי לאנג ווי ע סהאָט זיך געפיהרט נארמאל איז געווען נישקאשה, צו דערליי דען. זיינען אבער די יאהרען געווארען אנ דערש און אין די שולען האָט מען אנגע הויבען צו זאמלען חתימות וועגען דער שפראך-פראגע, האָט מיין לעהרערין אויך געזאמעלט חתימות פאר פוילייש.

איז אבער איהר דאס ווייניג געווען און זי האָט געפרעגט ביי אלע קינדער, פוי־לש און אידישע.

— פיינסקא נאראדאוואשטש?

האבען די פוילישע קינדער געענטפערט

— די פוילישע און די אידישע קינדער?

אט דא הויב הויבט זיך טאקי אן די עצם המעשה.

* * *

קומט אהיים מיין טעכטעריל און דער צעהלט מיט טרעהרען:

— טאטעשי, מען האָט אונ געפרעגט ווענען „נאראָדאָוואשטש", האָבען אלע פוילישע קינדער געענטפערט — די פוילי־שע; פון די אידישע האָבען אויך א סך אזוי געענטפערט, נאר איך בין געבליעבען שטעהן. עפעס האָב איך נישט געוואוסט וואס צו ענפערען די פוילישע — האָט מיר נישט געפעלען, און די אידישע ווייס איך נישט. עפעס קיינער זאגט נישט די אידישע. טאטעשי, איז פאראהן א „אי־דישע נאראדאוואשטש"?

וואס זאל איך אייך זאגען, עס איז מיר געווארען פינסטער פאר די אויגען און גע־טראכט האָב איך מיר:

— אט איז זי אט איז זי, די פער־שאלטענע פראגע, פאר וועלכע כ'האָב אזוי מורא געהאט, כ'האָב מורא געהאט, אז עס זאל נישט קומען מיר מיט אזא פראגע און אט איז עס געשען.

האב איך אנגענארט מיינע לענען און געלערענט מיט מיין טאכטער א גאנצען פרק אין הלכות אידישע נאציאנאליטעט איהר דערצעהלט פון אונזער פערגאנגענע הייט, איהר געזאגט דעם אמת וועגען דער גענענווארט און געטרייסט מיט דער צו־קונפט און איהר אנגעזאגט:

— ווען דו וועסט געהן מארגען אין דער שולע אריין, כה תאמר, זאלסטו אזוי זאגען צו דיין לעהרערין: איך בין א פוי־לישע אידין, איך געהער צום אידישען פאלק און בין שטאלץ דערויף.

אנגעזאמעלט מיט די ידיעות, איז זי אוועק אין דער שיהלע.

נאכמיטאג, מיין טעכטעריל פאלט אריין צו מיר אין קאבינעט וויעדער מיט א גע־שריי און פערגיסט הייסע אדעהרען.

— טאטעשי, טאטעשי, וואס האסטו פון מיר געוואלט, דו האָסט נאר פון מיר חוזק געמאכט געלאכט און איך בין גע־ווען אזוי דום, אזוי נאריש, אין כ'האָב נישט פערשטאנען.

דו האָסט מיר געכטען דערצעהלט א מעשה וועגען א „אידישע נאראָדאָ־וואשטש", האָב איך עס געזאגט אין דער שולע איז די לעהרערין געווארען בייז און געשריגען אויף מיר, אז כ'רעד א „גלוספסטווא" און אלע שילערינס האָבען געקוקט אויף מיר אין געלאכט, די אידישע אויך, און די לעהרערין האָט מיר געגע־בען צו פערשטעהען אז איך בין פון פוי־לישען „נאראָדאָוואשטש". טאטעשי, דו היסט ליעב צו מאכען שפאסען, צו טרייבען קאטאָוועס, אבער פארוואס האָס טו מיר דאס געטהון?

און זי וויינט.

איך האָב געזעהען, ווי גוט און וואויל מיר איז כ'האָב דערשמעקט אז דא געהט מיט מיר די לעהרערין און א קאמפף ווע־גען מיין קינד און כ'האָב מיר ווייטער אנ גענארטעלט די לענדען.

ראשית כל האָב איך באלד אויעקגע־לענט אלע אנדערע ארבייט און גענומען זיך צו מיין טעכטעריל, איהר געוויזען פערשידענע ביכער, מיט איהר ערענדט גריכיש און טערקיש און אבגעארבייט א שטיק צייט ביי איך האָב מיט מיר גע־ווירקט אז זי האָט ניט געשפאסט און נישט נערעדט קיין „גלוספסטוואָ".

דאן האָב איך איהר אויסגעי־נענ־מען אין דער ארבייט אריין און איהר גע־געבען א לעקציע אין אידישע נאראָדאָ־וואשטש" און איהר אנגעזאגט: זי זאָל נאגען דורכאויס די לעהרערין, אז זי וועט זיך נישט אונטערשרייבען, אז זי איז פון פוילישען פאלק, ווייל זי איז א אידישע.

אין מיין טעכטעריל בעגליים ביי צו דער שולע.

און נאכמיטאג דעם נאכמיטאג האָב איך שוין ערוואַרטעט מיט'ן נרעסטען אונ־געדולד. איך האָב שוין אויסגעקוקט דאָס קומען פון מיין טעכטעריל און הערען די לעצטע נייעס פון „מלחמה־פלאץ". א געוואלד, שוין נישט מיט א געוויין, נאר א געוואלד

אלע לאכען פון מיר, און די לעהרערין האָט מיר געזאגט, אז אויב כ'וועל רע־דען נאָך אזעלכע „גלוספסטוועס" וועט זי מיך אויסשליסען פון דער שולע.

איך האב אראבגעלאזט ביידע הענד און כ'ן ארויין צו מיר אין קאבינעט און געטראכט און נאָרישט דערטראכט ...

נאר איין זאך האָב איך געוואוסט: זי האָט געזיעגט...

צבי.

(לאדזער פאלקסבלאט.)

Columbia Records

לכבוד חנוכה!

לאזט די בעסטע טאלאנטאען אין געזאנג אייך און אייער פאמיליע אין אייער היים אמוזירען—

איהר קענט דאס בעהויפטען אויב איהר וועט קויפען פיר אייער היים איינע פון די פאלגענדע קאלאמביא גראפאנאלא מאשינען—עס אין פראכטפאלל עס צו האבען אין א היים—אומזיסט יעדען נאכ'ן פערלאנג.

מיר ווינשען אויפמערקזאם מאכען דעם אידישען פובליקום פון טאראנ־טא און אומגעגענד, דאָס מיר האל־טען א גרויסען אסאָרטמענט פון אלערהאנד אידישע רעקארדס ווי: פאלקס־ליעדער, תפלות און הייליגע געזאנגען פון קאנטאר סיראטא און אנדערע. ווי אויך רוסישע און פוי־לישע רעקארדס.

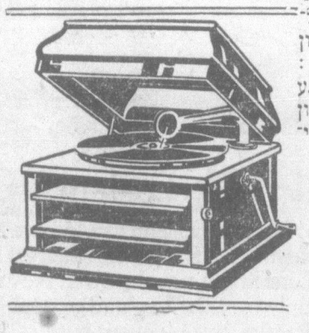

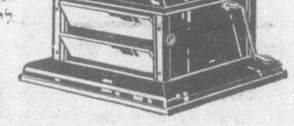

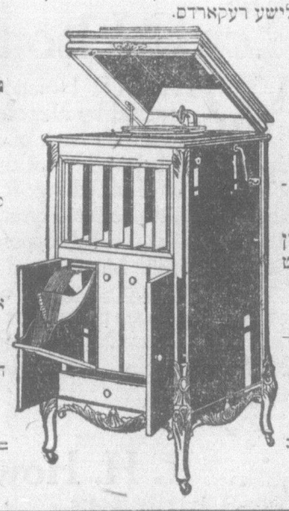

מיר פערקויפען די בעסטע גראמא־פאנס און גראפאנאלאס.

קומט זעהן אונזערע מאשינען און הערען אונזערע רעקארדס, איהר זייט ניט פערפליכטעט צו קויפען אויף אבצאהלונג

איהר איהר ווילט. קיין אינטערעסט. — ניט טייערער ווי פאר קעש.

טעלעפאן ארדערס ווערען פינקטליך אטטענדעט.

קומט אין אונזער פ ל א ט ץ, מיר ווינ־שען אייער בעקאנטשאפט.

— מיר רעדען אידיש. —

אונזערע פרייזען פון מאשינען זיינען פון $20 ביז $250,00.

דאבעל רעקארדס פון 85 סענט אין העכער.

Columbia Records

Toronto Grafonola Co.

61 QUEEN ST. WEST
Opposite Terauley St.

TELEPHONE
ADEL. 3579